

Grecsó Krisztián

The Toors

Pacskónak

Egy kéthúros, roskatag dobgitár miatt. Azzal kezdődött. Pontosabban nem kéthúros volt, rendes méretre szabták, tehát hat, ám a 'D-G-H' és 'E6' húrok, az állomány vékonyabb része, hiányzott róla, jómagam soha nem láttam, hogy lett volna a nyakon két *madzagnál* több. Karcolások, matricák, vignetták, több helyen golyóstollal firkált ábrák voltak a testén, ronda darab. A meglévő két húr túlhúzva, és a fogdosástól csupa zsír.

Ez volt az első hangszer, amit korlátozás nélkül a kezembe vehettem.

Másodikos tanuló voltam a Kufsteinben raboskodó magyar költőről elnevezett gimnáziumban, megnyúlt kamasz, de bizonyos szempontból már férfi. Pontosabban felnőtt. *Albérletes*. Végtelenül, korlátok nélkül szabad. Csongrád városának három tízemeletes panelházának egyikében béreltem harmadmagammal lakást, háromezer forintot adtunk érte havonta, meg a rezsit. A Körös-torok városának platánsoros központjában mindössze három tízemeletes panelt építettek a hetvenes évek végén, körben meghagyták a régi, száraz kapus polgárházakat, a széles alföldi utcák úgy jöttek bele a „tiziknek” nevezett panelek idomtalan terébe, mintha erek lennének, és egy dohogva dobogó öreg szív felé tartanának. A „tizik” mögött a Zeneiskola szecessziós épülete állt, előtte meg az elhanyagolt, szocreál városi buszmegálló. Kényszerből béreltük azt a lakást, mert *eltanácsoltak* minket a kollégiumból. A szabadság mértéke és mennyisége egyik napról a másikra fölfoghatatlan lett, kitarult Csongrád ligetes, gátoldalaktól, holtágaktól taglalt rónája, és berajzoltuk benne a mi szentháromságunkat: a „tizitől” a Ligeten át a gimnáziumig, onnan meg a lánykollégiumig, ahol az ebédet kaptuk.

A tanulószoba, íróasztal, íróeszközök, tankönyvek és füzetek hiánya körülményessé tette a tanulást, ám melegágya volt valamiféle dohos nosztalgiának, a kilencvenes évek eleji rock and roll virtusnak. A forma duhaj volt meg zabolátlan. A legkevésbé sem konkrét. Mégis... egyre erősebben tartalomra vágyott.

A városi tisztiorvosi szolgálat vizitje közben jutott eszembe, hogy a szilaj tartás önmagában kevés. Igába hajtom kamasz nagyravágyásom. Fényre és szeretetre vágytam, leginkább pedig az osztálytársnőim figyelmére. Az önmegvalósítás vágya olyan erővel tört rám, ahogyan a lányokat kívántam meg akkoriban, haraggal és hasba maró fájdalommal, de negyedórát még túrnöm kellett, a városi tisztiorvos kitartóan kellemetlenkedett, meg akarta tudni, miért lettek szalmonella-fertőzöttek a barátaim. És hogy hol tartjuk a mosogatószert. Azt feleltem, a mosogatószer éppen elfogyott. Ami pedig a hármas megbetegedést

illeti, elképesztő véletlennek tartom, hogy egy lakás három lakója is megfertőződjön. De elvégre van, akinek a lottóötös is összejön. A szerencsejátékos metaforát pontosnak és kifejtettnek éreztem, de a doktor úr gyanakodva tétovázott. Mikor végre elment, elővettem az ágyneműtartóból a gitárt, megfeszítettem a két húrt, melyekről annyit tudtam, hogy akkor vannak jól behangolva, ha a *Megrakják a tüzet...* kezdetű magyar népdal nyitó hangközére húzom őket, és bár semmiféle előképzettséggel nem rendelkeztem, bátorságot adott a kodályi evangélium, hogy a muzsika mindenkié.

Elhatároztam, írok egy számot.

A vetetlen ágyakból húgy- és spermaszag áradt, a koszosra fogdosott tapétákon ostoba mesefigurás poszterek, az egyetlen asztal zsúfolásig pakolva másolt és műsoros kazettákkal. A kibelezett Junoszty tévét valaki befordította a fal felé. A téren újra zöldelltek a platánok, csapottan bevilágított a katolikus temető felé lemenő, áprilisi nap. Jó volt lenni, ott lenni. Egy jelölt, megfestett pillanat volt az, már a megtörténeése idején is tudtam, boldog vagyok. Körbenéztem, ihletre vártam, mert olyan feszítő önkifejezési vágy tombolt bennem, hogy nem hittem el, valamiről ne jutna eszembe valami. Egy sor. Nyomkodni kezdtem a húrokat, fogásokat kerestem, a fél hang ide-oda játékot egyre vadabbra húztam, és mormogtam hozzá. A szöveg még csak szótagjaiban formálódott, mint valami gyomorból előtörő mantra, magánhangzók fordultak át egymásba, csúsztak el, a zene feszesebb és pattogósabb lett, két fogásban is emelgettem az ujjaim, így éppen négyféle páros hang szólalt meg. A körmömmel pengettem tovább, rockosabb volt a hangzás, a vén rézhúrok nekicsapódtak a kikezdett doboznak, észidíszis dacot véltem kihallani a zenéből. Ekkor váratlanul, ahogy egy alanyi költővel ez történni szokott, kiszakadt belőlem az első sor. Észrevétlenül szaladt szét a gyomrom alatt az ihlet, és hagytam, hogy tomboljon, erősödjön, megszülessen a második sor is, de sajnos beragadt, így egyetlen mondat jutott az eszembe. A második fogásnál, kénytelenségből, megismételtem azt, csak jobban elhúztam a magánhangzókat, és egy kicsit más dallamot próbáltam énekelni. Utóbbi nem sikerült, de az elhúzást elégségesnek találtam. Alig vártam, hogy megérkezzen Mátó barátom, akinek büntetési fokozatát szalmonella-fertőzésről szalmonellagyanúra enyhítették, és várható volt, hogy hazatérhet.

Nem emlékszem, mit szólt hozzá. Csak arra, hogy Sóki barátom felépülése után együtt próbáltunk fölcsábítani három csinos szakközepes lányt a lakásba. Azt ígértük nekik, meghallgathatják a legújabb számainkat. A lányok kétkedve fogadták a *legújabb* jelzót; nem is tudtuk, hogy vannak számaitok, mondták, sőt, az sem, hogy ti egy zenekar volnátok, már bocs, márpedig mi egy zenekar vagyunk, mondta Mátó barátom, aki alig egy hét alatt kitért engem az énekesi és frontemberi pozícióból, és én vagyok az énekes, mondta. Kigomboltam az „irregular” besorolású, és sajnos lopott, ámde Levi’s márkájú farmerkabátomat, és hozzátettem, hogy de a számokat én írom. Akkorra már írtam négyet. A többire nem emlékszem, miként születtek, csak hogy a *Tini nindzsa harci turtles* című nóta volt az első, az tárta szélesre az ihlet székelycapuját, a Tini nindzsa harci turtlesnek mindössze ennyi volt a szövege, hogy Tiiini nindzsa, harciiii tuurtles, de a második sornál (és fogásban) a tuuurtleees alak segített színesíteni. A lírai

verzióra túl sok energiát nem pazaroltam, annál többet dolgoztunk a *Marhaárus halála* című dalon. Itt vetődött föl először, hogy Sóki barátom furulyázhatna, és hogy kellene egy jobb állapotú hangszer, továbbá a Muszti–Dobay gitáriskolát is átlapozhatnám, ha már én volnék a szóló- és akkordgitáros egy személyben. A *Marhaárus halála* szövegét egy posztmodern gesztussal kimásoltuk az Asterix-ből. (A képregényt *Timár György* fordította, éteri szellemességgel.) A balladai hangvételtől utólag érzem, Arany János-i hatás, a romantikus ízléssel megformált nóta homályos volt és metaforikus. Ez volt az első dal, melyet performatikus játék is kísért, Mátó a trikójába nyúlva imitálta a szívverését, közben azt rikoltozta, „*ko-gom, ko-gom*”. Az alakítás egyfelől a haldokló marhaárus vergődését érzékeltette, másfelől az akkoriban slágerfilmnek számító *Dirty Dancing* filmtörténeti fontosságú jelenetére utalt. A Marhaárus hat húrra íródott, emlékeztetett egy akkor divatos, lírai Metallica-nóta kezdő pengetésére, az E1 és a G-H-E6 húrokat kellett simogatni egymás után, üresen. A dallam a járomból kitört marhákat sirató árus lelkivilágát próbálta lefesteni. „*Marhaárus vagyok ééén, / Legbúúúusabb a földtekén, / Marháimon túl adoook / és Mindig csak búslakodooooom.*”

A The Toors együttes első koncertjét ott adta, abban a hatodik emeleti panellakásban, Csongrádon, három formás pedagógiás lány várta a valódi rockélményt. Mátó kötött sapkát húzott, és talált egy már majdnem üres Barbon márkájú borotvahabos flakont, ami megfelelt mikrofonnak. Rövid ideig hangolást imitáltam, majd belecsaptunk. Furulya-dobozgitár-ének hangszerelésben előadtuk a Tini nindzsa harci turtlesst. A lelkem mélyén gyanítottam, hogy a szám jó. Az én gyermekem volt, életem első kreatív szüleménye. De a hatás meglepett. A lányok fetrengve jajveszékelték az ágyon, ahogy emlegetni szokás, könnyesre röhögtek magukat, és a harmadik nóta után örökös The Toors rajongók lettek.

Nem volt nehéz kitalálni, hogy jó úton járunk.

A The Toors első plakátját betiltotta az iskola különben jószívű igazgatósága. Nem lehet azt írni a plakátra, hogy „*vakok és gyengénlátók, figyeltem!*”, a belépő kitétel pedig kifejezetten ízléstelen. A „*vakok és gyengénlátók, figyeltem!*” megszólítást a városi művelődési ház falán olvastuk, epigonizmus volt, a Teri bála és Béla bála című kulturális programok hirdetése mellett hívták közösségi rendezvényre a látásukban fogyatékosokat. A fél deci vizelet orvosságos üvegben pedig a tisztiorvosi szolgálat nyomasztó látogatása után fogalmazódott meg bennem, és valójában megalkuvás volt, mert ha ragaszkodom az analógiához, széketlet kellett volna hozni. Nekünk a szarunkat kellett csinos fadobozkákban Szegedre postázni.

A zenekar ekkor már öt tagúra gyarapodott, Jézus becenevű cimboránk kongaszóval adott ritmust. Az egyik próbán becsöngetett a felső szomszédból egy srác. Gitár volt a kezében. Azt mondta, itt lakik a házban, és hallja ezt a kíméletlen üvöltést, és mintha lenne benne rendszer. Kísérteties élmény volt. Kocsis tudott gitározni, és ettől én féltékeny lettem, de a többiekben is felmerült, hogy ha bevesszük, elveszik a The Toors autentikus bája. Akkoriban ez nevetséges magyarázkodásnak tűnt, nem tudtuk, hogy *Cseh Tamás* egész karrierjének paradigmáját vázolja fel az „*ősi tudás*” elméletére. A nyolc szám jó részét én írtam, a szöveget szinte kivétel nélkül, de a háromakkordos felkészültségemnek a későbbiekben

is hasznát vettük. Az *Altatót* gondoltuk a készülő album nyitó dalának, de természetesen a *Szekszi Csokoládé* volt a címadó dal. Utóbbinak már Kocsis jegyezte a zenéjét, és Mátó ötletéből jómagam írtam a prozódiaát. „*Nyami, nyami, / szekszi csoki.*” Sokszor egymás után, amíg a muzsika kívánja. A végén érzékeny zárlat: „*Szekszi Csokoládé, / ugye, milyen szépen játszanak?*” Az *Altató* versét Mátóval ketten költöttük. „*Csendesen, csendesen, / senki sincsen éberen. / Álmodik a vadcocó / tejbepapi, répaolló, / tejbepapi, répaolló / gyökérvés, zellerceruza, / kaporvilla, hagymagitár / aludj el szépen, / Kicsi Cocikám.*” A nóta első, negyedik, ötödik fekvésben játszható.

Az FM nevű kocsma teli lett, zsúfolásig. A vendégek között ott volt a későbbi feleségem, aki akkor még nem tudhatta, hogy a feleségem lesz, és én sem tudhattam, hogy ő lesz az, és Cseh Aranka tanárnő is ott volt, aki viszont egészen biztosan tudhatta, hogy az én angoltudásom mellett is kénytelen lesz érettségire bocsátani. A koncertről felvételt készített a gimnázium televíziója, de csak egyetlen számot, *Az archaikus dzsessz torzót* adták le, ez az egyetlen dal akadt, ami alkalmas volt a vetítésre. A szöveget Mátó írta, az én kétkvintes muzsikámra. „*Üss meg! Így jó. Üss meg. Így jó.*” Az énekes frontemberi jelmezzel készült, elvégre ő volt elől, bár a nyakában hordott vekkeróra üzenete nem volt egyértelmű. A The Toors első rendes unplugged koncertjén ott volt a város valamennyi bandájának gitáros, dobosa, és persze maguk az énekesek, mindenki látni akarta a konkurenciát. Egy másik kocsmában a híres szentesi Edda emlékenekar áramot vezetett az erősítőbe, de a koncert, érdeklődés híján, elmaradt. Az *Altatóval* kezdtünk, nyitó számként nem volt könnyű dolga, de a *Lekis töpi* és a laári hatástörténet fontos állomásaként emlegetett *De szeretnék Béla lenni* megtörte a jeget. A *Horváth bútorhetek* tovább ágyazott a sikernek, utóbbi szerzemény szövegét egy török kamionsofőrtől gyűjtötte Sóki. A férfi húsz márkát és néhány korty viszkít kínált kamaszodó férfitestéért cserébe. A Nindzsát ováció fogadta. A balladát őrjögés. A *Tejfőlős kesergőre* gyufaszálak lobbantak rövid lángra. A később csak *Fantasztik centiméterként* emlegetett *Szopóreflexnél* úgy tűnt, a hangulat nem fokozható. A *Szekszi Csokoládé* alatt a hallgatókból rajongók lettek... kis kocsma volt az FM, telt ház esetén lehettek vagy ötvenen.

A koncert sikerénél csak egy dolog volt nagyobb, a híre. Aki ott volt, maga is kiválasztottnak érezte magát, pökhendin sztorizott a lemaradottaknak. A csongrádi „Woodstock-effektus” természetében hasonlított az amerikaihoz. Legalább háromszor annyian emlékeztek úgy, hogy ott voltak, mint amennyien valójában. Minden valamirevaló helyi zenész The Toors-rajongónak mondta magát. Koncertjeik előtt jelezték, elmondták, kik ők, hogy köszöntik a közönséget, és még egy információ. A banda a The Toors együttes elkötelezett híve. Köztük volt az Old Sound frontembere, Dani, aki azóta is remek énekes, Bebének hívják. A hallgatás, a ritka koncertek és az erősítés teljes hiánya építette a mítoszt. A Toors semmilyen iskolai rendezvényen, fesztiválon nem tudott fellépni. Nem volt elektronika. A koncertközönség egyre éhesebb kíváncsisággal követelte a kultuszbandát, a beavatott zenészek és gimnazisták pedig szították az izgalmat.

A második koncertre órákkal a kezdés előtt beültek az emberek az FM-be. Hogy legyen helyük. Mint a fogorvoshoz faluhelyen. A felfokozott várakozás senkinek nem tett jót. A siker meg sem közelítette az első koncertét. Mi, a zenekar

tagjai többször kínosan éreztük magunkat. Ám a kultusz már önjáró lett, a koncert híre fergetegesebb volt, mint az előzőé. Az iskolatévé buzgón ismételte a *Babám, Marry O'Harát*. „*Babám, Marry O'hara, / Elfödte a hódara, / Az engem úgy imádott / Engem meg a brigádot.*” Mi magunk a rock félisteneiként ballaghattunk le islerért a büfébe. Csalódás volt, hogy a dal, amitől a legtöbbet vártam, a legújabb szerzeményem, a *Kockás füllű nyúl, egy irdatlan állat...* bemutatkozása kis híján bukás volt. A *Manyi az Isten* sem hozta a tőle várt eredményt. „*A vajjas kenyértől / gombásodik a lábam / nekem a hozamjegyes disznó / a bőrgyógyász*”.

A lemezanyagot vasárnap vettük fel, Kocsis hozott le az apjától rántott húst, és bor is volt elég. Potméterek híján természetes úton igyekeztük biztosítani a túrhető hangzást. Jézus és Sóki a szomszéd szobában zenéltek, hogy a konga és a furulya ne legyen túl hangos. A két gitár és az ének maradt a magnós szobában, így láttunk hozzá, hosszas hangolással sikerült a gitárokat fél hanggal a furulya alá belőnünk. Szívmelengetően hamis volt a blues. „*Markomba szoritottam, / Üres volt a kezem, / Akkor jöttem rá, / Hogy kicsi a pecsem.*” Szentesen át Hódmezővásárhelyig, Felgyótól Csanytelekig közgések, gimnazisták másolták tízszámra a *Szeksi Csokoládé* anyagát. Nyolc év múlva találkoztam olyan lánnyal az egyetemen, aki azt állította, a The Toors legendás lemeze tette tönkre az osztálykirándulásukat.

Az utolsó koncertünket 1994-ben adtuk, a Körös-toroki napokon, éjjel, lenn a parton, a homokban. A nem hivatalos programra talán harminc ember volt kíváncsi. A gyöngén induló, kötelezően legendásnak szánt búcsú jól sikerült. Véletlenül. A konga nélkül, mindössze két gitárral és egy furulyával fölálló, erősen széthúzó banda mögött egyszer megszólalt a dob. A part meredélyén ült a közönség, a zenekar a homokban állt. Romantikus háttérrel adott a Tiszába ömlő Körös ártéri erdejének sziluettje. A vaksötétből előbotorkáló dobost nem túlzás „váratlan fordulatnak” minősíteni. Egy darab pörgője volt mindössze, de a kicsi dob is dob. Meglepetten néztünk hátra, az ismeretlen, erősen ittas kamasz ránk vigyorgott. A vándorcirkuszosok alázatával verte az ütemet. A szaxofon és trombita csatlakozásakor már meleg mosollyal fordultunk meg. Mikor rendesen beálltak az együttesbe – mint Michael J. Fox a *Vissza a jövőbe* című film első részében –, megkértem őket, hogy figyeljék a váltásokat, és próbáljanak követni. A szentesi fúvószenekar három tagja annyira beivott, hogy lemaradtak a buszról. A homoki kocsmából sétáltak le, mert kíváncsiak voltak, mi ez a jajgatás.

A The Toors úgy búcsúzott, ahogy élt: meglepetésszerűen és vidáman. A rajongók elcsentek valami lakodalomból egy tortát, és Sóki arcába nyomták, akár egy amerikai rockoperában. Évekkel később, a gyulai Erkel Diák Ünnepeken sétáltam egy lánnyal. Zöld tavasz volt, a város teli volt az Alföld minden tájáról érkező tinikkel, akik ugyanabban a pólóban itták át a háromnapos tehetségkutató fesztivált. A 48-as klub előtt délutánra már kapatos diákok markolázták egymást, és énekeltek. Az oldalamon álló lány figyelte őket. Csupa lógó nadrágos, koszos gyerek. Fintorgott. A nóta egészen ismeretlen. „*A spermabank nyitott, / béreltünk trezort...*” A lány, aki az oldalamon állt, megjegyezte, hogy ez undorító. Batsányis diákok kiáltozták a *Kockás füllű nyúl, egy irdatlan állat* második verzzsáját. Éreztem, hogy legenda vagyok. Megálltam mellettük, hátha tudja valaki, hogy én. Senki nem ismert föl.